

FOLKEVISER

I middelalderen er det slægtens normer og livsformer, der er gældende.

Det er slægten, som sætter rammen for det enkelte menneskes liv.

Folkevisen handler ofte om den farlige overgang fra barn til voksen.

De unge skal lære at leve i forhold til slægten. Vil de følge slægtens normer og gøre, hvad der bliver sagt, eller vil de gå egne veje. Det er dette valg folkeviserne ofte handler om.

Folkeviserne er en balladetradition, der går ud på at "syngefortælle" en god historie.

Folkevisen er en skabelon, der venter på at blive fyldt ud af tilhørernes fantasi.

Middelalderens overtro:

- ✚ En gam – en kæmpefugl der er halvt fugl og halvt løve
- ✚ i havet er der havmænd og havfruer
- ✚ i skovene er der trolde
- ✚ i åerne er der åmænd
- ✚ i moserne er der mosekoner, der brygger
- ✚ i moserne er der elverpiger
  - der er hule i ryggen, så de har ingen sjæl
  - en krop der næsten er nøgen modsat de meget påklædte koner og kærester
  - og så kan de danse
  - følger manden elverpigen ind i Elverhøj, er han fortabt og bliver overnaturlig
  - afviser manden elverpigen, bliver han ramt af et "elverskud", og det dør han af

Den eneste redning fra overnaturlige kræfter er at solen står op.

Det overnaturlige driver deres spil om natten – om dagen er man næsten i sikkerhed.

Folkevisen er episk – den fortæller en historie.

Synsvinklen er altid "Ydre synsvinkel" – vi får aldrig noget at vide om tanker og følelser.

Opbygningen er springende – der kan gå lang tid mellem de enkelte strofer – man springer fra handling til handling.

Når personen har gennemlevet sin skæbne, er visen forbi.

Folkeviserne er blevet sunget og lavet om fra gang til gang. Så bliv ikke overrasket hvis du møder en folkevise, du kender, men nu har den bare fået en ny vending.

Indhold:

Kan være historisk

Kan vise hvordan de højere klasser lever

Konflikter mellem slægtens norm og egne følelser

Store følelser had, kærlighed, hævn, strid, uroligt liv

Viser stærke og helstøbte mennesker

Mod og offervilje

Afspejler tro katolsk tro, og rester af hedningetro overtro og myter

Handler om skæbnen

Skæbnen kan intet menneske lave om på

Sætter fokus på de roller man har i skæbnens spil

Der fortælles ingen tanker og følelser, dem må vi selv gætte os til

Analyse af folkeviser

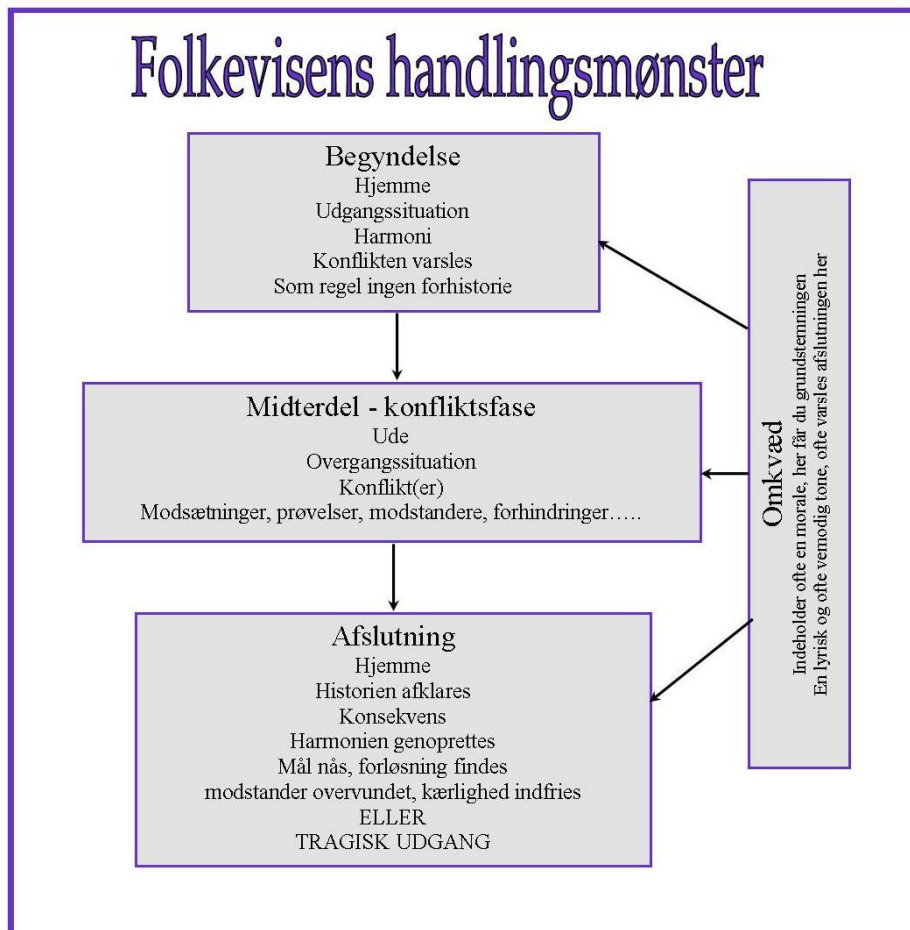
Præsentation af teksten

ved at fastslå, hvilken type folkevise du har med at gøre:

- Trylleviser
  - overnaturlige kræfter
  - dæmoniske kræfter
  - mystik og magi
  - aktørerne er ofte fortryllede
  - handler om de ubeherskede kræfter i mennesket
- Ridderviser
  - det adelige miljø
  - riddere og jomfruer
  - realistisk fortælling
  - konflikter om magt, ægteskab, jord og blodhævn
  - sociale konflikter med tragiske konsekvenser
- Historiske viser (historiske personer og begivenheder)
- Kæmpeviser (oldtidens sagn og myter)

Referat af handlingen

- Fortæl med dine egne ord, hvad visen handler om.
- Lav en opdeling af visens handlingsforløb

Folkevisens komposition:

- Antallet af strofer
- Hvilken form:
  - den 2- linjede (den ældste)
  - den 4- linjede
- Rim i den 2- linjede rimer de to linjer
i den 4- linjede rimer 2. og 4. linje
- Omkvæd: udtrykker den lyriske grundstemning eller er et varsel om hvad der vil ske. Der kan også forekomme mellemkvæd

Tid og sted.

- Hvor lang tid strækker handlingen sig over
- Hvor foregår det, kan være delt op og foregå flere steder

Beskriv personerne

- Lav en personbeskrivelse af hovedpersoner på baggrund af personernes påklædning og handlinger.
- Der siges sjældent noget om, hvad en person tænker og tror. Personer i folkeviser vil ofte komme til at ligne hinanden efter type
- Helt, heltinde, modstander, hjælper.....

Beskriv konflikten

- Hvilke prøver, modstande, løfter..... indgår i handlingen
- Hvilke modsætninger og konflikter optræder der i handlingen
- Hvordan opstår konflikten, hvordan udvikler den sig og hvordan afsluttes den.
- Det er konflikten, som folkevisen bygges op over, og konflikten afsluttes næsten altid, enten lykkeligt eller tragisk. Beskriv hvordan.
- Er det en god, harmonisk og lykkelig slutning, eller ender den tragisk?

Tema og budskab

- Hvordan vil teksten påvirke læseren?
- Er der tale om ren underholdning?
- Hvilke temaer er der i visen?
- Er der en morale, en holdning, et budskab, en livsanskuelse....

Din egen mening

- Hvordan tror du samtidens tilhørere syntes om visen?
- Kunne de lære noget af den?
- Kan du lære noget af visen?
- Hvad synes du om visen?
- Se også side 9

Perspektivering se side 15

EVENTYR

Som præsten, historiefortælleren og tænkeren Johannes Møllehave forklarer i et essay med titlen "Om gæstevenskab" fra:

"...når eventyret begynder med de ord: Der var engang - så følger der gerne en fortælling om noget, der aldrig har været. Det var en hemmelig aftale mellem den arabiske eventyrfortæller og hans tilhører, at "Der var engang" betød: Nu kommer der en løgnehistorie.

På alle europæiske sprog har vi overtaget denne formel. På arabisk hedder den ka-ma-kan - og på arabisk betyder den der-var-engang-eller-også-er-det-løgn. Det vil sige, at vendingen er et signal om, at nu kommer der noget opdigtet".

Genre	Folkeeventyr	Kunsteventyr
Oprindelse	En anonym mundtlig overleveret fortælling, der på et tidspunkt er blevet skrevet ned.	En bestemt navngiven forfatter, der selv har bestemt alt (den alvidende fortæller)
Komposition	Klar kronologisk orden	Der kan være spring i tid samt flere sidestillede handlingsforløb.
Fortælle teknik	En handling udløser mekanisk næste handling.	Handlingerne beskrives med motiv og følelser.
Personerne	Personerne er flade, ofte delt i gode og onde.	Personerne er runde. De har følelser og karaktertræk.
Sprog	Ofte formelsprog, mange gentagelser.	Meget lidt formelsprog. Hver forfatter har sit eget sprog.

ANALYSEMODEL TIL EVENTYR

HUSK!!!! BRUG DIN TEKST – HENVIS TIL DEN – SKRIV VIGTIGE TING I MARGEN – UNDERSTREG NOGET DU SYNES ER VIGTIGT!!!

➤ Præsentationspunkter

- Tekstens titel og forfatter
- Tekstens udgivelsesår
- Genre - folkeeventyr el. kunsteventyr
- Giv et resume (meget kort referat). Du skal kortfattet, nøgternt og så præcist som muligt beskrive, hvad teksten først og fremmest handler om.

➤ Ydre komposition

- Husk illustrationerne er en vigtig del af den ydre komposition
- Hvad betyder de for oplevelsen og forståelsen af eventyret
- Lav en kort billedanalyse

➤ Handlungsregler

- Handlungsforløb
  - Handlingen fortælles kronologisk
  - Et enkelt handlingsforløb – ingen spring mellem forskellige handlingsforløb
  - Situationerne afløser hinanden
- Indledningsregel – begynder ikke med egentlig handling, men med et signal om at vi er på vej ind i eventyrets verden
  - Der var en gang
  - I gamle, gamle dage
  - En gang for længe siden
- Afslutningsregel – slutter som regel med – ”De levede lykkeligt til deres dages ende” – et signal til at vende tilbage til virkelighedens verden
- Hvileregul
  - Begynder i hvile, roligt og enkelt i en ubestemmelig verden
  - Et land – for mange år siden – et hus i skoven – en gammel kone
  - Slutter altid i hvile – aldrig dramatisk – der er oprettet harmoni igen

EVENTYR

➤ **Gentagelsesregler** – i stedet for beskrivelser og kommentarer gentages begivenheder og handlinger ofte

- **Tretalsreglen** tre søstre tre brødre tre prøver
  - spændingen stiger, da læseren ved at tredje gang er lykkens gang!!
  - Tretallet er symbol for helheden – begyndelse, midte og afslutning
  - Verdens tresidige natur – himmel, jord og vandene
  - Menneskets sjæl, legeme og ånd
  - Livets gang – fødsel, liv og død
  - Tro, håb og kærlighed
  - .....
- **Totalsreglen** – to er ofte det højeste antal personer, der handler aktivt på ”scenen” samtidig
- **Magiske tal** – 7, 9, 12 og 13
  - 7 – Guds skabelse af verden tog 6 dage + en hviledag – verdens 7 vidundere – 7. himmel – 7 dødssynder: hovmod, misundelse, vrede, dovenskab, gerrighed, frådseri og utugt
  - 9 – mangfoldiggørelse af 3-tallet
  - 12 – antallet af måneder på et år – mangfoldiggørelse af 3-tallet – dag og nat består hver af 12 timer
  - 13 – de tretten verdslige dyder: barmhjertighed, gavmildhed, flid, sagtomdighed, klogskab, tålmodighed, kyskhed, lydighed, mådehold, retfærdighed, standhaftighed, tapperhed og ydmyghed
- **Suspense** – læserens forudviden
  - Vi ved æblet er giftig, før prinsessen sætter tænderne i..
  - Vi ved at hvis man bryder et løfte – så går det galt

➤ **Personregler**

- **Modsætningsregel** – når to personer bringes sammen, står de ofte i modsætningsforhold til hinanden fx:
  - Den rige og den fattige
  -
- **Forvægtsregel** – den person der har højest social status, nævnes først
- **Bagvægtsregel** - Den vigtigste person nævnes til sidst, den bror der nævnes sidst er hovedperson og helt!!
- **”Tvillingereglen”** – to personer med samme egenskaber bliver svagere
  - Klods Hans er stærkere end de to brødre
  - Askepot er klogere end de to stedsøstre

EVENTYR

- Roller – sæt personerne ind i Aktantmodellen s.
  - Rollen som helt eller heltinde
  - Den gode el. den onde
  - Ven el. fjende-hjælper el. modstander
  - .....
- Ydre personbeskrivelse
  - Flad person – en type - beskrevet overfladisk
  - En rund person – et individ – detaljeret og levende beskrevet

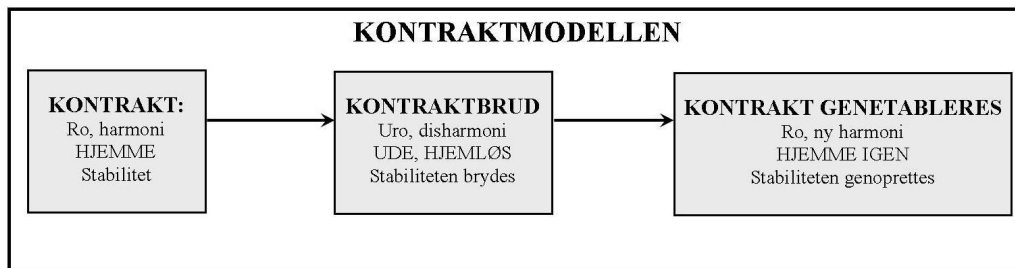
➤ Magi

- Prøver – manddomsprøver, modenhedsprøver
  - opgaver og straffe som helt/heltinde udsættes for
- Vers og trylleformular – understreger det magiske univers
  - ”Lille spejl på væggen der...”
- Magisk univers
  - trylleri, hekseri
  - magiske ting
  - hekse, trolde, feer...
  - .....

➤ Tema og budskab

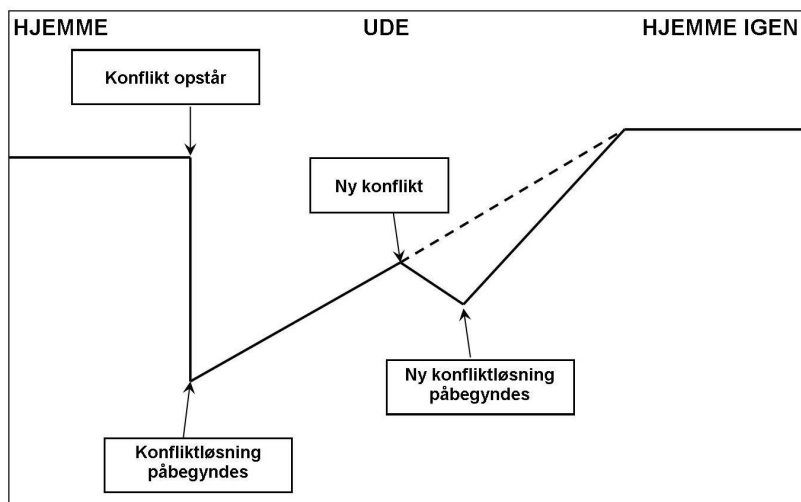
- Overvej hvilke tematiske modsætningsforhold eventyret fremstiller
- Overvej om eventyret har en helt/heltinde hvis egenskaber og gerninger kunne give læseren håb om en ændret livssituation
- Overvej hvordan eventyret rammer den voksne målgruppe – og børnemålgruppen
- Er der en morale i eventyret – fortæller eventyret dig, hvad der er rigtigt og forkert – hvad er den rette opførsel – hvilke egenskaber er positive
- Kan eventyret forstås billedligt – et menneskes indre rejse – et menneskes udvikling fra barn til voksen – kan slutningen tolkes som om at helt/heltinde bliver konge/dronning over sit eget liv

EVENTYR

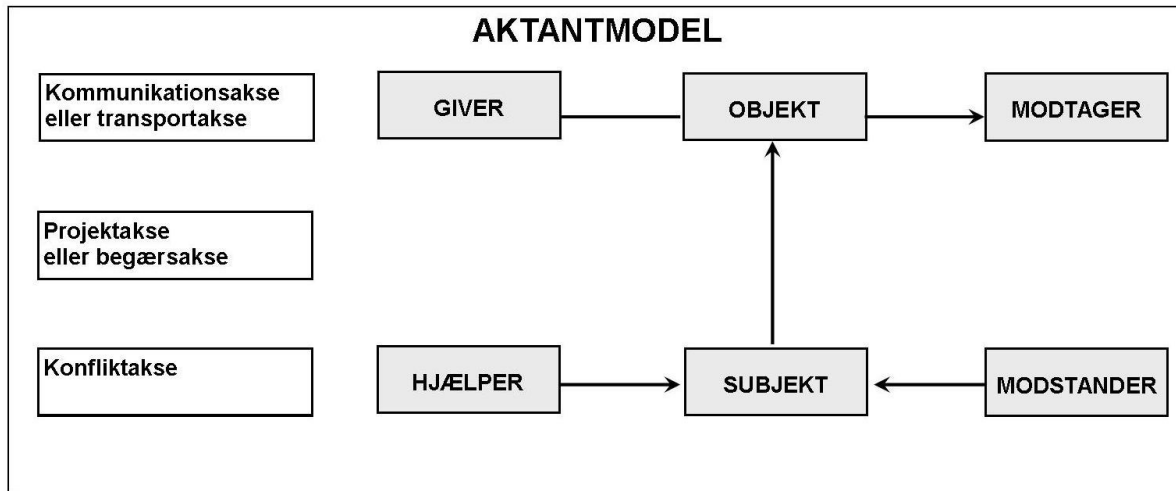
- 1) Harmonisk tilstand – hjemme – helt el heltinde er stabil og rolig
- 2) Forandring truer – stabiliteten brydes – problem el konflikt skal løses
  - a. Klods Hans skal ud og vinde prinsessen
  - b.

Når konflikten/konflikterne er løst opstår harmoni på ny – lykken er opnået

EVENTYR

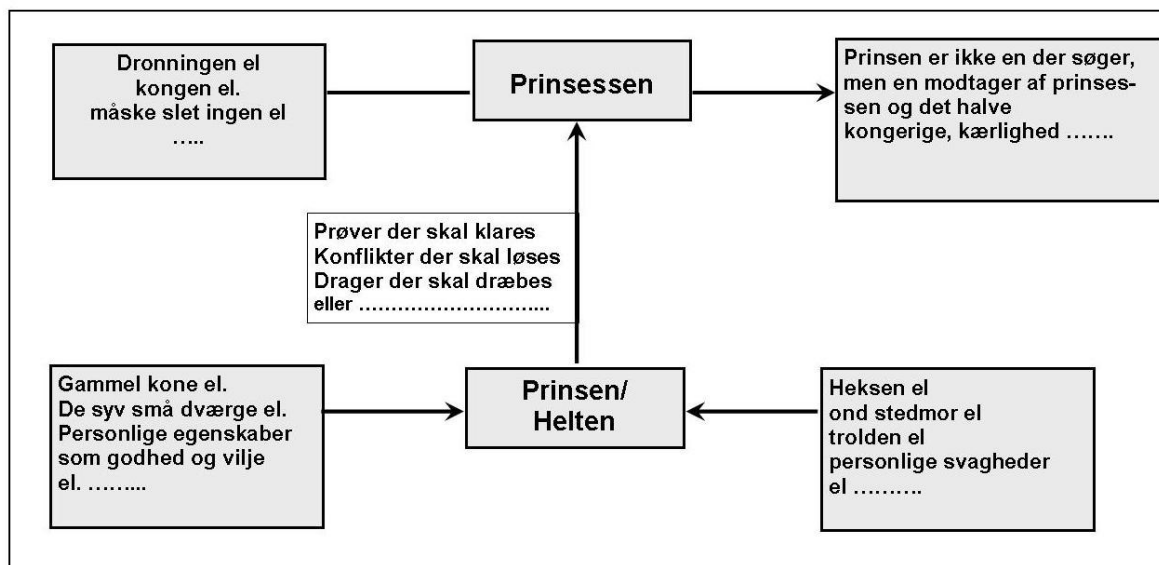

Forklaring:

- **Kommunikationsaksen eller transportaksen**
  - Forholdet mellem modtageren, der nyder godt af heltens arbejde, og giveren der frivilligt eller ufrivilligt stiler objektet til rådighed for subjektet.
- **Projektsakse eller begærsakse**
  - Heltens vej mod sit mål – nemlig objektet!
  - Han begærer det han vil opnå – det er for egen vindings skyld!
- **Konfliktakse**
  - Forholdet mellem subjektets (hovedpersonens) hjælper og modstander.

Ofte er modtageren identisk med subjektet – den handlende hovedperson.

Eksempel:

ANALYSEMODEL TIL ROMAN OG NOVELLE

HUSK!!!! BRUG DIN TEKST – HENVIS TIL DEN – SKRIV VIGTIGE TING I MARGEN – UNDERSTREG NOGET DU SYNES ER VIGTIGT!!!

➤ Præsentationspunkter

- Tekstens titel og forfatter
- Tekstens udgivelsesår
- Genre
- Giv et resume (meget kort referat). Du skal kortfattet, nøgternt og så præcist som muligt beskrive, hvad teksten først og fremmest handler om.

➤ Hvem fortæller – et forfatterportræt

- Biografiske data om hans liv
- Hans vigtigste udgivelser
- Hvad han typisk skriver om
- Hvad der karakteriserer hans måde at skrive på

Det er måske uvæsentlig, men hans/ hendes liv kan måske give dig et ”spor” du skal følge, når du skal forsøge at beskrive, fortolke og vurdere hans fiktive værk. Det er altid godt at kende en person!!

Kompositionen (s. 13)

➤ Ydre komposition – tekstens krop, hvordan har forfatteren typografisk ordnet teksten?

➤ Indre komposition

- tredelt tekst – en indledning, en midterdel og en afslutning.
- dramatiseret tekst – med dette menes Berettermodellen (s.62)
- kronologisk fortalt – fremadskridende handling
- rammefortælling – start i nutiden – et meget langt flashback – slut i nutiden
- parallelle forløb – man følger to historier samtidig
- flashback – flashforwards – kan sagtens komme i glimt i alle kompositioner
  - flashback – se tilbage på en tidligere handling
  - flashforwards – se kik ind i fremtiden

➤ Tid

- Hvilken særlig tidsperiode foregår historien i?
  - ord eller vendinger/ordsprog kan sige noget om tiden
  - optræder autentiske personer eller begivenheder i teksten?
  - tøjmoden, boligens udseende.....
  - priser på varer.....
  - personers sprog/slang og lignende
- Har tiden betydning for forståelsen?
- Er det forfatterens egen tid?
- Hvor lang tid strækker handlingen sig over?

- **Miljø** – kan fortælle meget om personerne, det kan være årsag til konflikter!
  - Det fysiske miljø - det sted eller de steder hvor de vigtigste handlinger foregår, den by – den gade – det hus – den stue.....
  - Det sociale miljø - de vigtigste personers sociale tilhørsforhold:
    - er det personer tilhørende "overklassen"
    - er det en typisk middelklasse-familie fra 70`erne
    - er det mennesker fra arbejderklassen.....

- **Persongalleri**
  - Hvilke personer drejer det sig om
  - Hvem er hovedperson(er)
  - Hvor hører personen til – socialt, familie, venner...
  - Hvad er personen – det gode/ det onde
  - Hvem er de vigtige bipersoner
  - Karakteriser personerne – ydre og indre karaktertræk (s. 10)
  - Grupper personerne og sæt dem i relation til hinanden
  - Hvilken udvikling sker der med hovedpersonen?

- **Synsvinkelforhold** (s. 11)
  - Indre synsvinkel – fortælleren har adgang til personernes tanker og følelser
    - 1. person – jeg
    - 3. person – han, hun
    - Synsvinklen kan også skifte fra en person til en anden
  - Ydre synsvinkel – fortælleren beskriver personernes reaktioner, han er tilskuer!! (objektiv fortæller)
  - Kombineret synsvinkel – her blandes indre og ydre synsvinkel
  - Den alvidende fortællers synsvinkel – ved det hele, fortid, fremtid, hvad der sker i og udenfor personerne!

- **Fortælleteknik** – hvem har rollen som fortælleren, er der nogen?
  - Åbenlys jeg-fortæller – optræder tydeligt i teksten
  - Skjult fortæller
  - Objektiv fortæller – skildrer hvad der sker uden vurderinger
  - Alvidende fortæller – skildrer hvad der sker, kommenterer, vurderer, ved det hele!!
  - Medsyn – læserens oplevelse er meget tæt på situationen, her fortælles oftest i nutid
  - Bagudsyn – læseren er på lang afstand af situationen, fordi det er sket – ofte i datid
  - Beretning
    - scenisk beretning er, når den tid det tager at læse, høre noget, stort set er den samme som varigheden af det der fortælles
    - panoramisk beretning er, når der på kort tid fortælles om en handling der tager meget lang tid.

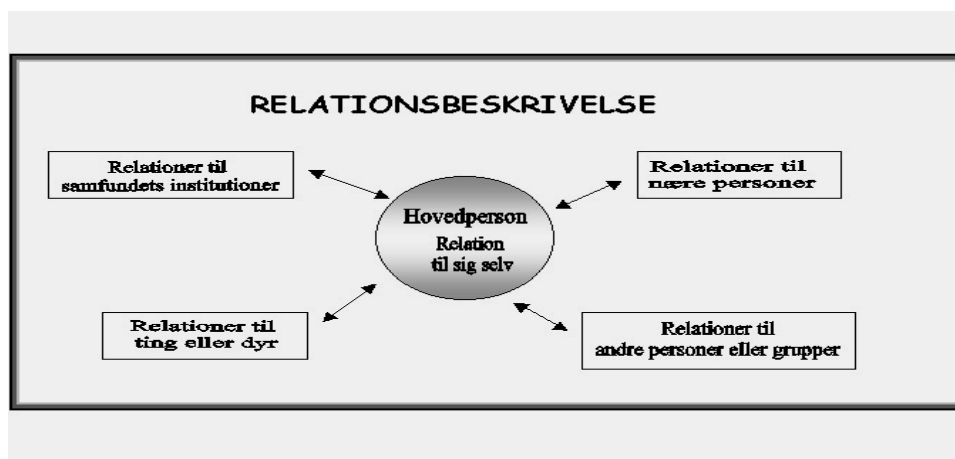
- Beskrivelse – det bliver statisk – det er kun en enkelt situation – det er længere beskrivelser af følelser, drømme, tanker, en beskrivelse af det fysiske ydre og det psykiske indre
  - Replik
    - direkte tale - dialog, en samtale mellem mennesker
    - indirekte tale
    - en indre monolog – en persons samtale med sig selv
  - Forfatterkommentar – en belæring - vi bliver belært om, hvordan vi bør tænke/handle – kan være en afsluttende morale- især i eventyr
- Sproglige virkemidler
- Ordforråd
  - Billedsprog
  - Humor – ironi - sarkasme
- Tema (s.14)
- Hvilke emner er der i teksten, fx fordomme, kærlighed, misrøgt.....
  - Hvilke modsætningsforhold er der i teksten – (s. 14)
- Forfatterens budskab (s.14)
- Forfatterens holdning til emnet eller modsætningsforholdet
  - Hvilken holdning udtrykker forfatteren til de temaer, han har sat på dagsordenen
  - Svar evt. på følgende to spørgsmål:
    - Sender tekstens titel mig nogle særlige signaler om, hvad forfatterens budskab er?
    - Hvorfor har teksten fået den titel?
    - Hvordan slutter fortællingen og hvorfor har forfatteren valgt netop denne slutning?
- Egen vurdering – din personlige mening om teksten
- Hvad du synes er godt eller skidt ved denne tekst.
  - Er det nogle særlige levende og indfølelse personbeskrivelser eller bemærkelsesværdige malende miljøbeskrivelser?
  - Er temaerne nogle der fanger din opmærksomhed?
  - Er der nogle særlige fortælletekniske og/eller sproglige virkemidler, der gør denne tekst til noget helt specielt, som du ikke glemmer lige med det første?
  - Hvad synes du er godt, skidt, interessant, fascinerende, spændende, tungt eller kedeligt ved denne fiktive prosatekst? Begrund dine vurderinger ud fra teksten.
- Perspektivering (s.15)

HUSK!!!! BRUG DIN TEKST – HENVIS TIL DEN – SKRIV VIGTIGE TING I MARGEN – UNDERSTREG NOGET DU SYNES ER VIGTIGT!!!

UDDYBNING AF NOGLE PUNKTER TIL FIKTIVE TEKSTER

➤ Personbeskrivelse

- Hvilke ydre kendetegn er typiske for fortællingens vigtigste personer?
  - køn, alder, udseende (ansigt og krop)
  - påklædning
  - erhverv, særlige fritidsinteresser.....
  - familiære rolle (hustru, forælder, barn, storesøster, bedstemor, stedfar...?)
- På hvilken måde giver (nogle af) personernes ydre kendetegn et fingerpeg om deres følelser, egenskaber, livsværdier – kan det være årsag til konfliktsituationer...
- Nu skal du afsløre de vigtigste personers personlighed – hvad er deres identitet – hvilke mennesker er de?
  - Personens fortid? - har betydning for personligheden og giver også en indsigt i, hvorfor personen - lige nu - føler, tænker, handler og drømmer som hun gør
  - Personens følelsesmæssige situation? – hvilke følelser dominerer er det ængstelighed, glæde, bitterhed, tristhed, forvirring, eller...
  - Personens særlige karakteregenskaber? - er det et typisk kendetegn for hende, at hun er tålmodig, temperamentsfuld, menneskesky, fandenivoldsk, konfliktsøgende, magtsky, kærlig, naiv, utroværdig, snobbet, viljestærk, eller...
  - Særlige livsværdier, der betyder noget for personen? - hvis vi kunne spørge personen:
    - Hvad er livskvalitet for dig?
    - Hvad betyder noget særligt for dig i dit liv, i din måde at leve på?"
    - Tror du så hun ville svare:
      1. at have materielle goder
      2. min mor og far, min gode kammerat
      3. leg, nærvær, ro og harmoni, frihed, spænding og udfordring, ærlighed, magt, gode manerer, respekt, orden, eller...
- Sker der en udvikling med personerne gennem de konfliktsituationer de befinder sig i?
  - Hvis ja: beskriv udviklingen og overvej hvorfor den sker!

➤ Synsvinkelforhold

- En handling eller en begivenhed i en tekst kan ses fra flere sider eller synsvinkler
- Det er forfatteren, som beslutter sig for, hvilken person i historien som skal fortælle os, hvad han oplever
- Forfatteren og fortælleren behøver altså ikke være den samme person.
- Forfatteren kan vælge at placere sin fortæller på forskellig måde, og når du skal bestemme synsvinklen, skal du finde frem til, hvorfra fortælleren videregiver sit stof

Indre synsvinkel

➤ Jeg – fortælleren/ 1. persons fortæller

- Handlingen fortælles fra jeg-et
- Vi får at vide, hvad han siger, oplever, føler og tænker
- Men vi ved ikke hvad der foregår bag hans ryg
- Vi ved ikke hvad de andre personer i historien foretager sig, når jeg fortælleren ikke er til stede, eller hvad de tænker
- Man må ikke forveksle forfatteren og fortælleren, selv om der bruges ordet ”jeg”. Fortælleren kan sagtens være en opdigtet (fiktiv) person.

➤ Han/hun – fortæller/ 3. persons fortæller

- Fortælleren gemmer sig skiftevis bag en af tekstens personer og fortæller handlingen, som vedkommende oplever den.
- På den måde får læseren noget at vide om alle personerne i teksten
- Vi får ikke nødvendigvis noget at vide om fremtiden, som hos den alvidende fortæller

Ydre synsvinkel – Observator - objektiv

- Her er fortælleren neutral
- Han udtrykker ikke sine egne meninger om det, han ser, men fortæller kun, hvad han ser
- Han fungerer som et kamera og registrerer kun ansigtsudtryk, mimik og handling

➤ Forfatterkommentar

- Forfatteren kommer ind med sine egne meninger
- Det er altså ikke fortælleren, som tænker, men forfatteren som gerne vil fortælle læseren sin egen mening i en bestemt anledning

➤ Den alvidende fortæller

- Fortælleren ved, hvad de forskellige personer i teksten føler, tænker og mener.
- Han fortæller om den handling, der foregår nu
- Men kan måske også forudsige, hvad der vil ske i fremtiden.

Sproglige virkemidler

- Hvilke af følgende sproglige virkemidler er særlig betydningsfulde i denne tekst og hvilke virkninger har de?
- Du skal dokumentere dine iagttagelser med eksempler fra teksten og overveje, hvorfor forfatteren har valgt at anvende disse sproglige virkemidler.
  - Ordforråd
    - Er det let forståeligt sprog, hverdagsagtig tale?
    - Er der brugt mange fagudtryk, mange fremmedord?
    - Anvendes sproglige udtryk der afslører:
      - hvilke socialklasser vi bevæger os i, fx. "arbejdersprog", "overklasesprog", "akademikersprog" .....
      - hvilke geografiske regioner, vi befinder os i, fx på landet eller i storbyen, i Vestjylland eller København? *Det kaldes for "dialekter"*
      - hvilke aldersgrupper, der taler, fx børn, der taler med et begrænset og ufærdigt ordforråd eller unge, der bruger mange slangudtryk.....
      - hvilken historisk periode vi befinder os i. Det kunne være "gammeldags" sproglige udtryk, som f.eks. "at leve på polsk", der hører en særlig tidsperiode til? Det kunne være navneord, der skrives med stort bogstav.....
  - Billedsprog (s. 20-22)
    - Hvilke billedsproglige vendinger kendetegner denne tekst
    - Hvordan fortolker du de enkelte billedsproglige vendinger?
    - Hvad fortæller de eventuelt om personerne og de konfliktsituationer, de befinder sig i.
  - Humor/ Ironi/ Sarkasme
    - er "tonen" i den fiktive prosatekst humoristisk
    - er "tonen" ironisk (at sige det modsatte eller noget andet end det man mener)
    - er tonen sarkastisk (at "udstille" andre, at gøre grin med andre)

Komposition

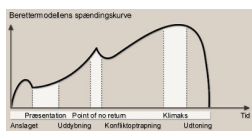
Ydre komposition – tekstens krop! Det er ikke så interessant – kun hvis ord el. overskrifter er skrevet på en speciel måde el. der er illustrationer i teksten. Du skal huske at gøre rede for illustrationerne, de har stor betydning.

Indre komposition - giv evt. overskrift til de enkelte afsnit – det tvinger dig til at tænke handlingen/ temaerne igennem – lav en tidslinie/handlingslinje.

➤ Tredelt tekst

- Indledning - en slags introduktion til den egentlige handling. Her bliver nogle personer og/eller problemer præsenteret. – uden denne hopper man direkte ind i handlingen – dette kaldes ”in medias res”!!!
- Midterdelen - den længste af de tre dele, hvor selve handlingen folder sig ud
- Afslutningen - fortællingen rundes af
  - lukket slutning
  - åben slutning
  - halvåben slutning

➤ Dramatisk tekst– ofte brugt i film – også kaldet Berettermodellen (s. 62)

- Anslaget, hvor det der fortælles har til formål at fange læserens interesse
- Præsentationen, hvor nogle af eller de vigtigste personer og relationer mellem dem, miljøer og konflikter præsenteres
- Konfliktoptrappingen, hvor fortællingens hovedkonflikt skærpes og intensiveres
- Klimakset, hvor konflikten når sit dramatiske højdepunkt
- Udtoningen, hvor fortællingen afsluttes på en lukket, halvåben eller åben måde.

➤ Kronologisk

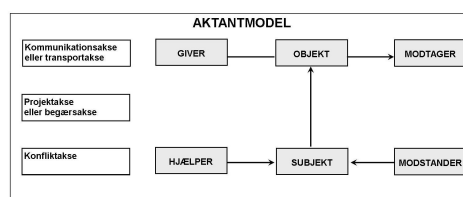
- fremadskridende i tid
- en handling, der tidsmæssigt bevæger sig fremad, fra start til slut

➤ Rammefortælling –man rammer handlingen ind!

- kort indledning, der repræsenterer fortællingens (den fortalte tids) nutid
- et langt flashback, som udgør selve hovedhandlingen
- en afslutning eller et oplæg til afslutning, hvor vi er tilbage på nøjagtig samme nutids-tidspunkt, som vi var i indledningen

➤ Aktantmodellen – (s. 29)

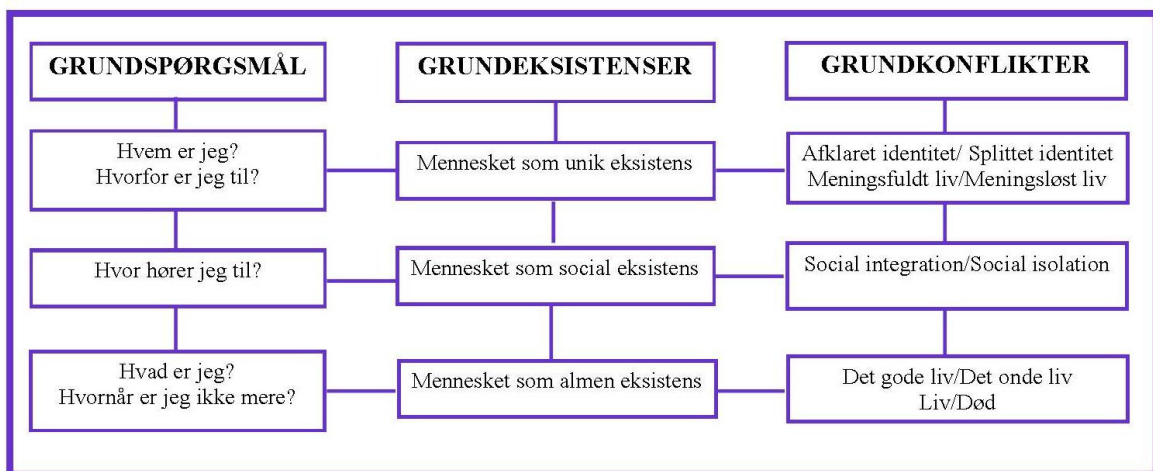
- kendt fra eventyrets verden, men mange tekster kan med fordel sættes ind i denne.

Marianne Henriksen 2005

➤ Tema

- Hvilke emner er der i teksten, fx fordomme, kærlighed, misrøgt.....
- Hvilke modsætningsforhold er der i teksten, fx:
  - fordom/ fordomsfrihed
  - kærlighed/ had
  - omsorg/ misrøgt
  - krig/ fred
  - katastrofe/ mirakel
  - lykke/ ulykke
  - ungdom/ alderdom
  - sygdom/ sundhed
  - glæden ved livet/ angsten for døden
  - magi/ trylleri
  - opbygge liv/ nedbryde liv
  - .....

➤ Forfatterens budskab

- Forfatterens holdning til emnet eller modsætningsforholdet
  - hvor kommer de frem i teksten?
- Hvilken holdning udtrykker forfatteren til de temaer, han har sat på dagsordenen
- Hvordan er tekstens måde at se verden på, forholde sig til verden?
- Hvilket syn på samfund og mennesker bygger teksten på?
- Svar evt. på følgende to spørgsmål:
  - Sender tekstens titel mig nogle særlige signaler om, hvad forfatterens budskab er?
  - Hvordan slutter fortællingen og hvorfor har forfatteren valgt netop denne slutning?

- **Perspektivering** - betyder "at sætte i sammenhæng med"
  - Redegør for en sammenhæng imellem den analyserede tekst og den fortid, nutid og fremtid, du er en del af.
  - Sæt fokus på problemfelter, der handler om arbejdsløshed, politik, indvandrere, handicappede, ældreforsorg, samfundsøkonomi, politik, boligforhold, sundhed, uddannelse, kultur, familie, børn, medier osv.
  - Du kan sammenligne teksten med andre tekster du har læst (privat eller i dansktimerne). Det kan være romaner, noveller, digte, malerier, reklamer der handler om samme emne, eller tekster, der er skrevet i samme tidsperiode, som den fiktive prosatekst du analyserer.
  - Det kan også være en sammenlignende analyse mellem tekstens tema og så nogle film, du har set i biffen, i fjernsynet, eller på video
  - Du kan sammenligne med andre tekster af samme forfatter
  - Du kan prøve at vurdere, om du kan se en sammenhæng mellem forfatterens "virkelige" liv og hans "fiktive" fortælling – det kræver selvfølgelig viden om forfatteren!!